

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки НАПН
України

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ
ПІДГОТОВЧОГО, 1-4 КЛАСІВ СПЕЦІАЛЬНИХ
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ ДЛЯ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ
ДІТЕЙ**

Я У СВІТІ
3, 4 класи

Укладачі: Трикоз С.В. – канд. пед. наук,
старший науковий співробітник
лабораторії олігофренопедагогіки,
Інституту спеціальної педагогіки

Блеч Г.О. – канд.пед.наук,
старший науковий співробітник
лабораторії олігофренопедагогіки.
Інституту спеціальної педагогіки

Київ - 2014

Пояснювальна записка

Навчальний предмет «Я у світі» вивчається у 3-5 класах загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей і є складовою освітньої галузі «Суспільствознавство». **Метою** навчального предмета «Я у світі» є особистісний розвиток учня, формування його соціальної і громадянської компетентностей шляхом засвоєння різних видів соціального досвіду, що складається із загальнолюдських, загальнокультурних та національних цінностей, соціальних норм, громадянської активності, прийнятої в суспільстві поведінки, толерантного ставлення до відмінностей культур, традицій і різних думок.

Досягнення зазначеної мети передбачає вирішення таких **основних завдань**:

- формування у розумово відсталих школярів системи уявлень та елементарних понять про соціальні норми, традиції українського народу, культурні і статево-рольові стандарти поведінки;
- виховання гуманної, соціально активної особистості, яка усвідомлює свою належність до етносоціального та соціально-культурного середовища, здатна розуміти значення життя як найвищої цінності;
- формування практичних умінь і навичок поведінки у природі і соціальному середовищі;
- оволодіння способами діяльності та моделями поведінки, які відповідають загальноприйнятим нормам моралі та права;
- забезпечення первинними ціннісними орієнтаціями щодо природи, природоохоронної діяльності, культурної спадщини України, регіону, сім'ї;
- розвиток навичок взаємодії у сім'ї, колективі, суспільстві шляхом активного спілкування із соціальним оточенням, накопичення досвіду комунікативної діяльності, дотримання правил толерантної поведінки, співпереживання і солідарності з іншими людьми у різноманітних життєвих ситуаціях;
- формування основ споживчої культури, вміння самостійно приймати рішення щодо власної поведінки.
- підвищення рівня готовності учнів до засвоєння суспільствознавчого, історичного матеріалу в наступних класах шляхом уточнення, розширення і систематизації уявлень про окремі соціальні явища, про життя і традиції українського народу.

Змістовою основою програми навчального предмета «Я у світі» є Державний стандарт початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, зокрема, освітньої галузі «Суспільствознавство».

Навчальний предмет «Я у світі» посідає одне з пріоритетних місць у системі освіти дітей з розумовою відсталістю, оскільки його зміст виступає інтегруючою основою для набуття дитиною цілісного уявлення про навколишній світ, для формування необхідних практичних умінь і навичок, для підвищення рівня готовності учнів до засвоєння історичного та суспільствознавчого матеріалу в наступних класах шляхом уточнення,

розширення і систематизації уявлень про окремі соціальні явища, про життя і працю людей, про культурні та історичні традиції України. Засвоєння учнями систематичних знань про природу та суспільство сприяє загальному розвитку дітей: формує їх образне та аналітичне мислення, сприяє розширенню кругозору, виховує зацікавленість та бережливе ставлення до навколишнього.

Програма з навчального предмета «Я у світі» розроблена за новою структурою, яка містить зміст навчального матеріалу, орієнтовні навчальні досягнення учнів (*життєві компетенції) та спрямованість корекційно-розвивальної роботи.

Зміст програми складається з таких розділів: «Людина як особистість», «Людина серед людей», «Людина в суспільстві», «Людина і світ», що сприяє поетапному усвідомленню учнями єдності компонентів «Я – сім'я – школа – рідний край – Україна – світ». Добір змісту навчального матеріалу відбувається з урахуванням специфіки пізнавальних можливостей і діяльності розумово відсталих школярів. Матеріал, що подається, не вимагає складних узагальнень, що відповідає реальним можливостям учнів даної категорії шкіл. Програмою передбачено поступове розширення змісту і узагальнення набутого досвіду у наступних класах.

Відповідно до дібраного змісту з даного предмета, у другій колонці наводяться орієнтовні вимоги до знань і умінь учнів, тобто ті знання та вміння, якими учні мають оволодіти в результаті засвоєння навчального матеріалу. Для дітей з помірною розумовою відсталістю зміст навчання добирається індивідуально, навчальні досягнення, якими мають оволодіти діти виокремлено під спеціальним позначенням - *. У колонці «Спрямованість корекційно-розвивальної роботи» сформульовані напрями корекції та розвитку пізнавальної, сенсорної, особистісної сфери та мовленнєвої діяльності учнів, враховуючи конкретний матеріал змісту навчальної програми. Корекційно-розвивальна спрямованість змісту навчання буде поступово реалізуватися на основі застосування спеціальних вправ, завдань, практичних робіт різної складності у навчальному процесі за змістовим матеріалом теми чи розділу предмета, що вивчається.

На вивчення тем відводиться в усіх класах по 35 годин – 1 година на тиждень. В програмі наводиться орієнтовний розподіл годин за темами, але на розсуд вчителя може змінюватись відповідно можливостей засвоєння того чи іншого матеріалу.

Вивчення навчального предмета «Я у світі» сприяє формуванню уявлень та елементарних понять про соціальні норми, традиції українського народу, культурні і статево-рольові стандарти поведінки; формуванню навичок поведінки у соціальному середовищі; усвідомленню зв'язків між власними вчинками та їх наслідками, відповідальністю; вихованню зацікавленості та поваги до народних звичаїв, мистецтва, пам'ятників культури, особливостям життя людей у різних регіонах України.

Застосування інтерактивних моделей навчання: рольові ситуації, проблемні питання, творчі завдання, ігри, робота в малих групах, тематичні малюнки, розробка групових проектів, тощо, пробуджують зацікавленість, емоційні переживання, спонукають до формування позитивних життєвих позицій. Активна позиція учнів в процесі засвоєння навчального матеріалу сприяє формуванню суспільствознавчих понять, удосконалює вчинки, звички, вміння належно поводитись у соціальному оточенні.

3-й клас (35 год., 1 год. на тиждень)				
N	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	5	<p>Людина серед людей</p> <p>Родина, рідня. Склад родини. Прізвище, ім'я, по батькові батьків, дідусів, бабусь. Азбука сімейних стосунків (повага, шана до дорослих, любов, турбота між членами родини).</p> <p>Обов'язки і права батьків та дітей.</p> <p>Домашні обов'язки (прибирати, доглядати за домашніми тваринами, кімнатними рослинами, допомагати батькам у різних справах). Чому і як треба берегти речі.</p> <p>Дозвілля в сім'ї (ігри, дитячі розваги).</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>називає</i></p> <p>- членів родини;</p> <p>за допомогою педагога <i>визначає</i> родинні зв'язки;</p> <p><i>відповідає на запитання</i></p> <p>- що входить у домашні обов'язки;</p> <p>- як можна відпочивати у вихідний день;</p> <p>за запитаннями вчителя <i>пояснює</i></p> <p>- що означає бути ввічливим;</p> <p>розуміє необхідність дотримання певних правил поведінки у сім'ї (турбота про членів сім'ї, пошана до старших тощо).</p>	<p>Формування соціальної ролі члена родини.</p> <p>Виховання позитивного ставлення до членів своєї родини, відповідального ставлення до виконання своїх обов'язків у сім'ї.</p> <p>Формування уявлень про працю і відпочинок у сім'ї.</p> <p>Збагачення емоційно-почуттєвої сфери.</p> <p>Формування</p>

		<p>Організація вихідного дня, спорт. Улюблені заняття твоєї родини. Ввічливі слова. Правила ввічливості (вітання, побажання, прощання, правила розмови по телефону тощо). Правила поведінки у транспорті, музеї, кінотеатрі, храмі, громадських місцях. Правила поведінки за столом.</p>	<p>за малюнком <i>пояснює</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - чому і як берегти речі; - правила поведінки у громадських місцях, за столом; <p>за допомогою вчителя <i>пояснює</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - яку домашню роботу діти можуть виконувати самостійно, за допомогою батьків; - у чому полягають домашні обов'язки; - як можна організувати вихідний день; <p>дотримується правил поведінки</p> <ul style="list-style-type: none"> - у громадських місцях; - за столом. <p>*має уявлення про правила співжиття та взаємодії у сім'ї;</p> <p>*має уявлення про елементарні правила ввічливої поведінки (ввічливі слова).</p>	<p>елементарних навичок культурного спілкування.</p>
2	5	Наше житло	Учень/учениця:	Виховання бережливого

	<p>Твій дім будинок(квартира). Квартира/ будинок, двір, садиба. Що є у будинку: приміщення, їх призначення, меблі.</p> <p>Побутова техніка її призначення.</p> <p>Правила безпеки поводження з технікою. Кухонне начиння (посуд, (національне художнє оздоблення посуду), кухонна побутова техніка, меблі).</p> <p>Прибирання помешкання.</p> <p>Господарчі речі для прибирання, для ремонту (інструменти).</p> <p>Обов'язки дітей та дорослих. Допомога батькам. Правила охайності (зовнішній вигляд, кімната, робоче місце).</p> <p>Працьовитий та лінивий.</p>	<p><i>називає</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - приміщення, що є у будинку, меблі; - засоби для прибирання; <p>за малюнками та допомогою вчителя</p> <p><i>пояснює:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - у чому полягають домашні обов'язки; <p>за запитаннями вчителя <i>пояснює</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - що означає бути охайним; - правила поводження з технікою; <p>за запитаннями вчителя <i>пояснює</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - хто такий лінивий, хто працюючий; <p><i>розповідає</i> про заняття кожного члена родини.</p> <p>*знає (показує) засоби для прибирання кімнати.</p> <p>*має уявлення про обов'язки дітей та дорослих в сім'ї;</p> <p>*розрізняє з допомогою вчителя якості</p>	<p>ставлення до предметів побуту.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування назв побутових приладів, техніки.</p> <p>Формування здатності встановлювати зв'язок між засобами для прибирання кімнати та їх функціями («Що потрібно, щоб (підмести підлогу)?»; («Для чого потрібний віник?»).</p> <p>Розвиток зв'язного мовлення.</p>
--	--	---	--

			людини (працьовитість і лінь).	
3	2	Праця батьків, професії. Місце роботи батьків.	Учень/учениця: <i>називає</i> - професії батьків, місце їх роботи; <i>пояснює</i> що має робити людина певної професії. *має уявлення про різні професії людей; *за допомогою вчителя показує на малюнку професії, що вивчаються.	Виховання поваги до праці дорослого. Виховання працелюбності та самостійності.
4	3	Людина у суспільстві Школа. Склад шкільного товариства: діти, які вчаться, та дорослі, які працюють. Імена учнів, вчителів, вихователів класу. Працівники школи (вчителі, вихователі, лікар, кухар та ін.). Шкільні приміщення: їх назви та призначення (клас, їдальня, спортзал,	Учень/учениця: <i>знає</i> імена добре знайомих людей (однокласників, працівників школи); за запитаннями вчителя <i>пояснює</i> - для чого призначені шкільні приміщення; - роль кожного працівника школи; *має уявлення про правила поведінки учня в школі; *має уявлення про призначення шкільних	Формування перцептивних уявлень про людей, приміщення і предмети в шкільному оточенні. Формування здатності встановлювати за допомогою вчителя функціональні зв'язки

		кабінет лікаря тощо). Правила культурної поведінки в школі. Екскурсії: «Приміщення школи та їх призначення».	приміщень; *розрізняє з допомогою вчителя працівників школи різних професій.	між приміщеннями та їх функціями. Формування елементарних навичок поведінки в школі та її приміщеннях. Виховання доброзичливого ставлення до товаришів і працівників школи.
5	6	Рідний край Місто / село де ми живемо. Наша вулиця. Наш будинок. Головна вулиця міста / села. Домашня адреса. Заклади, установи, підприємства (пошта, телеграф, магазин, кінотеатри, театри, школи, музеї, фабрики, заводи, лікарні, аптеки), пам'ятники, парки.	Учень/учениця: <i>називає</i> рідне місто/село, головну вулицю; за малюнками <i>пояснює</i> дорожні знаки, сигнали світлофора; за допомогою вчителя <i>наводить приклади</i> правил поведінки у громадському транспорті; за запитаннями вчителя <i>розповідає</i> про	Розвиток пам'яті на основі відтворення назв установ, закладів, підприємств, що вивчаються. Розвиток уваги під час спостереження будинків на своїй, головній вулиці

	<p>Правила вуличного руху у місті / селі, перехід вулиці.</p> <p>Транспорт міста /села: наземний, повітряний, водний транспорт.</p> <p>Професії людей, які працюють на транспорті. Зупинки громадського транспорту.</p> <p>Правила виходу з транспорту. Дорожні знаки «перехід», «перехід заборонено», «перехрестя». Світлофор і його сигнали. Правила поведінки у громадських місцях.</p> <p>Екскурсії: головною вулицею міста / села, парками і установами. Практичні розмалювання дорожніх знаків: «заборонено», «перехрестя».</p>	<p>заклади, установи, підприємства, пам'ятники, парки рідного краю;</p> <p>дотримується правил поведінки у громадському транспорті, дорожнього руху;</p> <p><i>розподіляє</i> транспорт на наземний, повітряний, водний; знає професії людей, які працюють на транспорті.</p> <p>* розпізнає з допомогою вчителя зображені на малюнку місця (місто, село, міський будинок і сільська хата);</p> <p>*розпізнає за допомогою вчителя транспортні засоби;</p> <p>*має уявлення про правила поведінки у громадських місцях.</p>	<p>міста.</p> <p>Формування стійких понять про правила дорожнього руху.</p> <p>Розвиток усного мовлення шляхом розширення активної лексики, що позначає заклади, установи, підприємства, назви транспорту і професій.</p> <p>Формування стійких уявлень про правила поведінки у громадських місцях.</p> <p>Виховання любові до рідного краю.</p> <p>Формування</p>
--	--	---	--

				елементарних навичок культури поведінки в транспорті та громадських місцях.
6	3	<p>Батьківщина</p> <p>Наша Батьківщина – Україна. Громадянин України. Символи України. Національний одяг. Національні страви. Національні свята, традиції та звичаї.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>називає</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - свою країну, її столицю, - предмети українського національного одягу та виділяє його серед іншого; <p><i>знає, що державною мовою є українська;</i></p> <p><i>за допомогою вчителя описує</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - державну символіку: прапор, герб країни; - національні традиції та звичаї (свята, звичаї тощо). <p>*за допомогою вчителя намагається повторити свій домашній адрес, назву країни де живе;</p> <p>*має уявлення про національний одяг, його</p>	<p>Виховання любові до Батьківщини, мови, народу, традицій.</p> <p>Розвиток зв'язного мовлення.</p>

			атрибути, національні страви. *має уявлення про національні традиції та звичаї (свята, звичаї тощо).	
7	4	Народна творчість Пісні, колядки, вірші, щедрівки, веснянки та ін. Народні свята.	Учень/учениця: <i>має уявлення</i> про народні свята та звичаї; бере участь у проведенні свят, групових та загальношкільних заходів.	Стимулювання інтересу до народних традицій та звичаїв, участі у проведенні свят тощо.
8	3	Народні ремесла та художні промисли України Ознайомлення з елементами народних ремесел (на вибір вчителя). Гончарство. Ковальські ремесла (обробка металів). Художня обробка дерева (різьблення, бондарство). Гутництво - виготовлення виробів зі скла. Ткацтво, килимарство. Писанкарство.	Учень/учениця: <i>називає за допомогою вчителя</i> - народні ремесла та художні промисли, які вивчалися; - ремісників: гончар, коваль, килимар; за малюнками <i>пояснює</i> - в чому полягають народні ремесла та художні промисли; за допомогою вчителя <i>наводить приклади</i> - виробів народних ремесел, та художніх промислів;	Розвиток спостережливості, емоційно-образної пам'яті, естетичного сприймання на основі розвитку емоційної чутливості та розширення уявлень через осмислення й оцінку змісту народних ремесел та художніх

			<p>за запитаннями вчителя та за побудованим планом розповідає історію виникнення будь-якого з ремесел, що вивчалися;</p> <p>*ознайомлений з народними ремеслами;</p> <p>*за допомогою малюнків та запитань вчителя (виділяє, наводить приклади, показує на малюнку) народні ремесла.</p>	<p>промислів.</p> <p>Розвиток зв'язного усного мовлення на основі розширення словникового запасу, удосконалення умінь аналізувати ремісницькі та художні вироби, описувати засоби, висловлювати найпростіші естетичні судження.</p> <p>Виховання поваги до праці народних майстрів і розуміння краси декоративно-прикладного мистецтва.</p>
9	1	Людина як особистість	Учень/учениця	Розширення та

	<p>Людські чесноти: старанність, працелюбність, ввічливість. Добре і погане у поведінці. Правила життя людини у суспільстві.</p>	<p><i>за малюнками наводить приклади та дає оцінку</i></p> <p>- добрим та поганим вчинкам людей;</p> <p><i>знає</i> правила поведінки;</p> <p>* має уявлення про людські чесноти;</p> <p>*<i>під керівництвом вчителя</i> виявляє моральні якості та позитивні риси характеру у поведінці.</p>	<p>уточнення уявлень про людські чесноти.</p> <p>Формування моральних якостей та позитивних рис характеру у поведінці.</p>
--	--	--	--

3 години резерв

Орієнтовні досягнення учнів на кінець навчального року:

- називає членів родини;
- називає приміщення, які є у будинку, меблі;
- називає професії батьків, місце їх роботи;
- називає свою країну, її столицю, називає рідне місто/село, головну вулицю;
- називає предмети українського національного одягу та виділяє його серед іншого;
- називає народні ремесла та художні промисли, які вивчалися;
- пояснює за малюнками хороші та погані вчинки;
- пояснює правила поведінки у школі; за столом; громадських місцях; у транспорті;

- пояснює правила поведінки з технікою;
- пояснює дорожні знаки, сигнали світлофора;
- розподіляє транспорт на наземний, повітряний, водний;
- описує державну символіку: герб, прапор;
- має уявлення про національні традиції та звичаї (свята, звичаї тощо);

***Орієнтовані показники сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:**

- має уявлення про елементарні правила ввічливої поведінки (ввічливі слова).
- має уявлення про обов'язки дітей та дорослих в сім'ї;
- має уявлення про правила поведінки учня в школі, за столом, в громадських місцях, транспорті;
- має уявлення про призначення шкільних приміщень;
- розрізняє з допомогою вчителя працівників школи різних професій;
- розпізнає з допомогою вчителя зображені на малюнку місця (місто, село, міський будинок і сільська хата);
- має уявлення про національні традиції та звичаї (свята, звичаї тощо);
- ознайомлений з народними ремеслами;
- за допомогою малюнків та запитань вчителя показує вироби народних ремесел;
- має уявлення про людські чесноти.

4 клас (35год.1 год. на тиждень)				
N	К-ть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	5	<p>Людина як особистість</p> <p>Людина – частина живої природи.</p> <p>Правила життя людини у природі.</p> <p>Відношення українського народу до природи рідного краю.</p> <p>Людські чесноти українського народу: працелюбство, щедрість, ввічливість, делікатність, акуратність. Добро і зло.</p> <p>Щедрість і жадібність.</p>	<p>Учень/учениця</p> <p><i>за запитаннями вчителя пояснює</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - що людина є частиною природи; - що відрізняє людину від тварин (мова, мислення, праця); <p><i>за малюнками наводить приклади та дає оцінку</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - добру і злу; - щедрості і жадібності ; - ввічливості, делікатності тощо; <p>* має уявлення про людські чесноти;</p> <p>*<i>під керівництвом вчителя</i> виявляє моральні якості та позитивні риси</p>	<p>Поглиблення та поширення абстрактних понять високого рівня узагальненості: поняття суспільно-громадянського змісту.</p> <p>Формування причинно-наслідкових зв'язків у процесі вивчення місця людини у природі, у суспільстві. Збагачення, уточнення активного словника лексиною, що</p>

			характеру у повсякденному житті.	позначає моральні категорії: добро, зло, щедрість тощо. Виховання любові до України, моральних якостей тощо.
2	5	<p>Людина серед людей</p> <p>Правила співжиття та взаємодії людей у родині, колективі, суспільстві.</p> <p>Взаємні обов'язки батьків і дітей.</p> <p>Відповідальність за свої вчинки.</p> <p>Правопорушення (не можна брати чужого, підглядати, підслуховувати).</p> <p>Ознайомлення з юридичною відповідальністю за правопорушення, поширені серед дітей.</p>	<p>Учень/учениця</p> <p><i>за запитаннями вчителя пояснює</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - що дитина є частиною родини, колективу, суспільства; - права і обов'язки дітей; <p><i>за малюнками наводить приклади та пояснює</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - правила поведінки у сім'ї; - правила поведінки у колективі; - правила поведінки у суспільстві; <p><i>за малюнками та запитаннями вчителя пояснює</i></p>	<p>Розширення та уточнення уявлень про правила поведінки у сім'ї та суспільстві. Розвиток мислення на основі встановлення причинно-наслідкових зв'язків між правопорушеннями та відповідальністю.</p> <p>Виховання шанобливого ставлення до членів родини, колективу.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> - що таке правопорушення; - юридична відповідальність; * має початкові уявлення про людські права і обов'язки; * під керівництвом вчителя дотримується правил поведінку у колективі. 	
3	8	<p>Людина у суспільстві</p> <p>Правила життя людини у суспільстві.</p> <p>Твоя родина - твій родовід. Твоя школа – історія і традиції школи. Твоя країна – Україна. Україна – твоя держава.</p> <p>Культурна спадщина України.</p> <p>Права та обов'язки громадянина.</p> <p>Права споживача.</p> <p>Охорона культурних пам'яток (результатів людської праці) рідного краю.</p>	<p>Учень/учениця</p> <p><i>за запитаннями вчителя пояснює</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - права та обов'язки громадянина; <p><i>за малюнками наводить приклади та пояснює</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - власний родовід; - історію і традиції школи; <p><i>за малюнками та запитаннями вчителя пояснює</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - що таке держава; - правопорушення; - з чого складається культурна спадщина; 	<p>Розвиток пам'яті на основі збереження інформації про культурно історичні традиції, видатних українців. Розвиток усного мовлення в процесі складання розповіді про Україну за планом.</p> <p>Виховання любові до Батьківщини.</p>

			<p>- правила охорони культурної спадщини рідного краю;</p> <p>* має уявлення про національну символіку і державні символи України;</p> <p>* під керівництвом вчителя дотримується традицій та і звичаїв українського народу.</p>	
4	10	<p>Рідний край</p> <p>Рідний край на карті України.</p> <p>Місто / село, де ми живемо.</p> <p>Основні пам'ятні місця рідного краю (пам'ятники, парки тощо).</p> <p>Головні заклади міста / села: бібліотеки, музеї театри тощо.</p> <p>Населення твого краю. Видатні люди.</p> <p>Професії людей зайнятих на будівництві, на заводах, фабриках, у сфері обслуговування, в сільському господарстві. Машини які полегшують</p>	<p>Учень/учениця</p> <p><i>називає</i></p> <p>- головну площу і декілька вулиць рідного міста / села;</p> <p>- видатних людей свого краю;</p> <p>за запитаннями вчителя <i>наводить приклади</i></p> <p>- закладів, підприємств міста/ села;</p> <p><i>за малюнками пояснює</i></p> <p>- зміст і назви професій людей що працюють у даних закладах на підприємствах;</p> <p>* має уявлення про головну вулицю рідного</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі відтворення назв вивчених установ, закладів, підприємств тощо. Формування уявлень про зміст професій. Розвиток наочно-образного мислення на основі розподілу господарської діяльності людей на міську та сільську.</p>

		<p>працю людей.</p> <p>Транспорт міста / села.</p> <p>Екскурсії до підприємств, установ, та інших закладів міста / села.</p>	<p>міста/села;</p> <p>* розподіляє транспорт на наземний, повітряний, водний за малюнками.</p>	<p>Розвиток усного мовлення шляхом розширення активної лексики що позначає заклади, установи, підприємства, назви транспорту і професії.</p>
5	3	<p>Людина і світ</p> <p>Україна на карті світу. Україна – європейська держава. Різноманітність народів у світі, їх культур і звичаїв.</p> <p>Цікаві винаходи людства.</p> <p>Українці у світовій культурі, науці, спорті.</p>	<p>Учень/учениця</p> <p><i>за запитаннями вчителя розповідає</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - про різноманітність народів світу; - про видатних Українців; <p><i>за малюнками наводить приклади та пояснює</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - спільне та відмінне у звичаях українського та інших народів у світі; - дотримується поваги до традицій і звичаїв інших народів світу; <p>* має уявлення про інші народи світу;</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі відтворення та збереження інформації про видатних діячів, освітньо-культурні заклади України.</p> <p>Розширення та уточнення уявлень про країни світу, національність.</p> <p>Виховання позитивних</p>

			якостей особистості.
4 години резерв			
Орієнтовні досягнення учнів на кінець навчального року:			
<ul style="list-style-type: none"> - знає що людина є частиною природи, ознаки відмінності людини від тварин; - дотримується правил поведінки у сім'ї, колективі; - наводить приклади людських чеснот та недоліків характеру і поведінки; - має уявлення про права та обов'язки громадянина; - розповідає про свою сім'ю, школу; - має уявлення про державу; - знає назву головної вулиці міста, видатних людей рідного краю; - має уявлення про державу; - за запитаннями розповідає про транспорт і людей які на ньому працюють; - дотримується поваги до традицій і звичаїв інших народів світу. <p style="text-align: center;">*Орієнтовані показники сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про людські чесноти; - під керівництвом вчителя виявляє моральні якості та позитивні риси характеру у повсякденному житті; - має уявлення про національну символіку і державні символи України; - під керівництвом вчителя дотримується традицій та і звичаїв українського народу; 			

- має уявлення про головну вулицю рідного міста/села;
- розподіляє транспорт на наземний, повітряний, водний за малюнками;
- має уявлення про інші народи світу.